

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ VE UNICEF "ÇABA" PROJESİ

ADİL YARGILAMA HAKKINA RAĞMEN SOSYAL HİZMETLERİN DIŞLANMASINDA Kİ PASİF AVUKATLIK HİZMETİ AÇISINDAN BAZI AÇIKLAMALAR VE GÖZLEMLER

(Prof.Dr.Mustafa T.Yücel'in Gerçeklik Yaklaşımı ve Adli Sosyal Hizmet ile ilgili makalesine dayanmıştır.)

SHU Nihat Tarımeri ¹

ÖZET

Bilindiği gibi adalet yönetiminde çocuklar için söz konusu avukatlara yönelik AB fonlu (3,2 milyon Avro) ÇABA Projesi ve TBB-UNICEF ortaklığındaki uluslararası kongresinin , sosyal hizmetler ile ilgili boyutunun da ayrıca ele alınmasını gerekmektedir.20 sene içinde gelinen nokta içinde önemli olan Proje ve kongre, "çocuk adaletini yeniden düşünmek" vaadiyle çıkmış ancak Türkiye'deki temel yapısal sorunları (yetki gaspı, ÇKK m.3'teki "sosyal çalışma görevlisi" garabet tanımı, Anayasa'ya aykırı 2006 yönetmeliği, "suça sürüklenen" tanımının masumiyet karinesini ihlali, bildirim yükümlülüğünün işlememesi) görmezden gelmiş, pasif avukatlığı kurumsallaştırmış ve mevcut hukuksuzluğu uluslararası meşruiyetle meşrulaştırmıştır. Özellikle UNICEF'in "Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı" , yetki gaspını eğitimle pekiştiren bir "kara leke" ve "zehirli ağacın meyvesi" olarak nitelendirilmekte; 2005 yılından beri Pekin Kurallarına dayalı Çocuk Hakları ve Avrupa Sosyal Şartı' daki ilkeler ve değerlerin korunması yerine ÇKK 'da ki mevcudun korumasına yönelik öne çıkarılan aktörler tarafından Proje kapsamında ki eğitmen avukatların "mevcut hukuk böyle" pasifliği de öne çıkabilmektedir. Prof.Dr. Mustafa T.Yücel'in adli sosyal hizmet açısından

1 Zürih Gençlik Savcılığı (Eski) Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanı

(Not Tespit ve gözlem yazısı sadece Türkiye deki ilgililere yönelik olmayıp başta mesleki deneyimler bağlamında İsviçre ve Almanya'da ki sosyal çalışmacılar tarafından yapılan mesleki talep içindir.),

kaleme aldığı makaledeki tespitlerden yola çıkılarak adil yargılama hakkı ve de çocukların üstün yararı bağlamında adaleti arama ve gerçekler içindir.

Giriş

3,2 Milyon Avroluk Proje Ne Yaptı, Ne Yapamadı? – Bir Durum Değerlendirmesi

Avrupa Birliği ve UNICEF tarafından finanse edilen **ÇABA Projesi** (Çocuk Haklarının Geliştirilmesi, Korunması ve İzlenmesi Konusunda Avukatların ve Baroların Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi), 2023-2026 yılları arasında **3,2 milyon Avro** bütçeyle yürütülmüştür. Adil yargılama hakkı ve çocukların üstün yararı ilkesi açısından özellikle öne çıkarılan projenin doruk noktası, 17-19 Nisan 2026'da InterContinental Grand Ankara'da düzenlenen "**İlkelerden Uygulamaya: Çocuklar için Adaleti Yeniden Düşünmek**" başlıklı uluslararası kongredir. ²

Türk Ceza Kanunu'na (TCK) yönelik adalet yönetimindeki uygulamada önemli bir aktör olan avukatlara yönelik Türkiye Barolar Birliği (TBB) ve UNICEF işbirliği ile yürütülen ÇABA Projesi ve bu kongre, adıyla "sanki" köklü bir dönüşüm vaat etmektedir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi ile çocuklar için zorunlu kamusal avukatlık hizmeti, 20 yıldan beri uygulamayı etkilemektedir. Kısaca CMK avukatları olarak da adlandırılanlara yönelik hukuk ve adalet arayışı için söz konusu son kongredeki bildirimler, internet ortamında da izlenmiştir. 20 seneden beri ÇKK ve TCK'nin 31. maddesi ile söz konusu gelinen nokta ve bakışı aynı zamanda yansıtmaktadır. Adil yargılama hakkı ve çocukların üstün (yüksek) yararı ve de sosyal hizmet açısından bağımsız bir şekilde ele alındığında, çocuklar ve gençler için adalet beklentisi ve umut vermek yerine tam tersi bir durumun kongrede ortaya çıktığı görülmektedir.

² <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/caba-projesi-ilkelerden-uygulamaya-cocuklar-icin-adaleti-yeniden-dusunmek-uluslararasi-kongre-86391>

Üç gün içindeki yoğun bildirimler ile söz konusu kongre, mevcut yetkisizlik temelli, sosyal hizmeti dışlayan, çocuğun üstün yararını sistematik olarak ihlal eden adalet anlayışını daha sofistike bir dille **yeniden üretmiş** ve uluslararası aktörler aracılığıyla **meşrulaştırıldığı** görülmektedir.

Ayrıca çocukların ve gençlerin korunması ve bu yöndeki ceza adalet sistemine yönelik AB hibesi ile söz konusu **ÇABA Projesi**, yalnızca Türkiye’de çocuk adaletini iyileştirme amacı taşımamaktadır. Türkiye’de avukatlık hizmeti dahil halen yaşanan sorunlara çözüm aramak amacıyla öne çıkarılan proje, aynı zamanda Türkiye’deki uygulamaların Avrupa Birliği ülkelerine **doğru, eksiksiz ve gerçeğe uygun bir şekilde aktarılması** yükümlülüğünü de içermektedir. Dürüstlük ve gerçekleri yansıtan bu aktarım, AB kurumlarının (Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi) Türkiye’deki çocuk adaleti durumunu doğru değerlendirebilmesi ve varsa ihlallere müdahale edebilmesi için hayati önem taşımaktadır.

Bununla birlikte, proje **3,2 milyon Avro** gibi önemli bir bütçeyle finanse edilmektedir. Bu bütçenin kaynağı, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin vergi veren mükellefleridir. Vergi verenler, aktardıkları fonların somut, ölçülebilir ve kalıcı sonuçlar üretmesini beklemek hakkına sahiptir. Bu beklenti, projenin **hesap verebilirlik** ve **şeffaflık** yükümlülüğünü birlikte doğurmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. “Yeniden Düşünmek” İronisi: Fail ile Yargıç Aynı Kişi Olduğunda – Temel Bir Gözlem

Adalet yönetimine yönelik temel ayaklardan biri olan avukatlara yönelik uygulamalar, aynı zamanda sosyal hizmetler ile de doğrudan ilgilidir. Adil yargılama hakkı ve Avrupa Sosyal Şartı’ndaki (AŞS) sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı dahil, çocuk ve gençlerin korunmasına yönelik hem sosyal koruma hem de hukuksal koruma

(bkz. m. 16, 17) insan hakları boyutu, çocuk haklarına yönelik kurallar ve Avrupa Konseyi'nin kararlarını birlikte öne çıkarmaktadır. Bu açıdan kongrenin düzenleyicileri ile "yeniden düşünülmesi gereken sistemin aktörleri" ele alındığında, görüldüğü gibi hemen hemen birebir aynı kişi ve kurumlar söz konusudur: Adalet yönetimi açısından önemli bir aktör olan Türkiye Barolar Birliği, çocuk haklarını koruma ve geliştirmeye yönelik UNICEF Türkiye, Avrupa Birliği Delegasyonu, belirli akademik çevreler ve yabancı uzmanlar.

"Yeniden düşünmek" iddiasını ortaya atarken kongre, maalesef mevcut sistemin ve sosyal hizmetler boyutunun sorgulanmasını engelleyen bir **sis perdesi** işlevi görmüştür. İronik ve çocuk hakları için ise hazin bir görüntü.

Ortaya çıkan hazin durum ele alındığında şu soru da aynı zamanda sorulabilir: "Bir yangını söndürmeye giden itfaiye ekibi, aynı zamanda yangını çıkaran kişilerse, yangın gerçekten söner mi?" Sorunun parçası olandan çözüm beklemek mümkün olabilir mi? İşsiz kalan camcıların çocuklar tarafından cam kırılması gibi.

2. Sosyal Teşhis Açısından Sosyal İnceleme Raporu'nun Kökeni: Medeni Hukuk-Ceza Hukuku İlişkisi ve Kıta Avrupası'ndaki Yeri

TBB ve UNICEF Kongresi'nde tartışılması gereken ama yeterli bir şekilde tartışılmayan en temel konulardan biri, **sosyal inceleme raporunun (SİR)** tarihsel ve hukuki kökenidir. Çocuklara ve gençlere yönelik ceza adalet sistemi için bu süreçte evrensel ve zorunlu araç olarak öne çıkaran SİR, Kıta Avrupası hukuk geleneğinde (Roma-Germen hukuk ailesi), medeni hukuk ile ceza hukuku arasındaki özel ilişkinin bir ürünüdür. Çocuk adaletinde ceza hukukunun araçlarıyla değil, medeni hukukun koruma ve iyileştirme araçlarıyla çocuğa yaklaşılması gerekir. SİR, işte bu iki alanı birleştiren **köprü** işlevini görür. Klasik Hukuk'tan Pozitif (Dünyevi) Hukuk'a dönüşümde yansıtan anlayış, insancıl hukuk (humanist jurisprudence) geleneğinin bir parçasıdır ve bir asırdan fazla süredir Kıta Avrupası'nda uygulanmaktadır.

Hollanda, Almanya, İsviçre ve İtalya gibi ülkelerde sosyal inceleme raporları, yasa gereği zorunludur ve özel olarak eğitilmiş sosyal çalışmacılarca (sosyal hizmet uzmanlarınc) hazırlanır. Türkiye de bu sistemi **kaynak kanun** olarak alarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 35. maddesiyle SİR'i düzenlemiştir. Bu düzenleme, aynı zamanda Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne kaynaklık eden ve önsözde yer alan Pekin Kuralları ile bu yöndeki asgari standartlara dayalı kurallar arasında yer alan **sosyal araştırmanın zorunlu kılınmasının** da karşılığını içerir. Ancak bu zorunluluk hukuki beceri ve Pekin Kuralına rağmen hukuk arkasından dolanılarak ve de bu şekilde esnetilerek gençlik boyutu dahil çocuk adalet sistemi dışına taşınmıştır. Bu raporlama, aynı zamanda çocuklara, adalete, hukuka ve insanlığa bakış için hem gösterge, hem görev hem de sınavdır.

SİR'in üç temel işlevi şunlardır:

- 1. Sosyal teşhis (tanı) aracıdır:** Çocuğun ailesi, okulu, arkadaş çevresi, ekonomik ve kültürel koşulları ile bireysel gelişim özelliklerini analiz eder; güçlü ve zayıf yönlerini, risk faktörlerini ve koruyucu faktörlerini ortaya koyar. Teşhis olmadan karar verilmesi, körlemesine yapılan bir işlemdir.
- 2. Risk yönetimi belgesidir:** Çocuğun evde istismar riski taşıyıp taşımadığı, okulda akran zorbalığına maruz kalıp kalmadığı, suça sürüklenme riskinin hangi koşullarda artacağı gibi faktörler ancak sosyal hizmet biliminin yöntemleriyle (çeşitli bilgi ve risk değerlendirme ölçekleri) tespit edilebilir. Bu tespitler yapılmadan alınacak tedbirler, çoğu zaman işe yaramadığı gibi çocuğa zarar da verebilir. Bir tehdit ve tehlike unsuru olabilmektedir.
- 3. Müdahale planıdır:** Adalet yönetimi açısından hangi araç ve yöntemle (danışmanlık, ekonomik destek, kurum bakımı, sağlık ,eğitim tedbiri vb.) çocuğa müdahale edileceği, müdahalenin süresi, tarafların sorumlulukları, takip ve değerlendirme kriterleri raporda yer alır. Bu plan, ancak aktif uyum ile birlikte bütünsel ve bakış ve mesleki etik kuralları çerçevesinde hazırlanabilir.

Bu nedenle, hem uluslararası hukuk hem de bilimsel zorunluluk, SİR'in **sosyal hizmet eğitimi almış**, çocukla birlikte yol haritası olma konusunda yetkinleşmiş kişilerce (sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar) düzenlenmesini şart koşar.

Ne yazık ki Türkiye’de ÇKK m. 3’teki “**sosyal çalışma görevlisi**” tanımına – politik tercih dahilinde – psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, pedagoji, öğretmenlik gibi farklı lisans mezunları da dâhil edilmiştir. 2012 değişikliğiyle kapsam daha da genişletilmiştir. Akademik katkılar ile birlikte rol ve görevlerin açık net olmaması gibi hukuki beceri ile bu kişilerin çoğu ne sosyal hizmet biliminin yöntemlerini ne de çocuk psikolojisi, gelişimi ve iletişim tekniklerini lisans eğitiminde görmüştür. Adalet yönetimi ve sosyal hizmet yönetimi için hukuki kılıf hazırlanarak biçimsel olarak “rapor” bu yazılır, içerik dahil yozlaşmış bigiler ile de işlevsiz kılınarak ve özsel olarak çocuk ise korunamaz. Şekil unsuru ile birlikte böyle bir araçsallaşma bağlamında kamusal hizmet ve tedbirler yönelik karar alınması için teşhis konamaz, risk yönetimi yapılamaz, müdahale planı öngörülemez, hesap verilebilirlik dahil çocuğun hak sahipliği fiilen engellenir.

Bu noktada, yetki gaspı ve usulsüz SİR düzenlemesi karşısında sergilenen hukuksal ve insani tutum, tam anlamıyla bir “**üç maymun**” **sessizliğidir**: Görmemezlikten gelme (yetkisiz kişilerin – psikolog, sosyolog, öğretmen, çocuk gelişimci, üstelik pedagoji bilimi olmadığı halde kendini “pedagog” olarak tanıtan diplomasız kişilerin – SİR düzenlediğini görmezden gelme), duymamazlıktan gelme (bu konudaki itirazları, bilimsel uyarıları duymazdan gelme) ve konuşmamazlıktan gelme (bu açık aykırılığı dile getirmeme, eleştirmeme, dava açmama, suç duyurusunda bulunmama).

Çocuk Koruma Kanunu, TBB açısından CMK avukatları ve UNICEF katkılarıyla “sosyal çalışma görevlisi” tanımı dışında, yine sosyal hizmet eğitimi almamış psikolog ve hatta pedagoji bilimi olmayan, bu alanda geçerli bir diploması bulunmayan kişilerin, “pedagog” unvan ve göreviyle adalet yönetimi için üretilen “**adli destek görevlisi**” ile kendilerini “pedagog” olarak tanıtmalarına kapı aralamıştır. Adalet yönetiminde mesleksen rol ve görevlerin açık ve net olmamasıyla yetki gaspı ve kamu zararı da söz konusudur. Çocukların, gençlerin geleceklerini etkileyen bu “**garabet tanım**” yürürlükte olduğu sürece de, yetki gaspı (TCK m. 262) CMK avukatları ile birlikte kurumsallaşmaya devam edecektir. Adalet yönetimi (Adalet Bakanlığı, hâkimler, savcılar, barolar) bu durumu görmezden geldikçe, yetki gaspı sıradan bir uygulama haline gelmekte ve SİR, çocuğun üstün yararını belirleme aracı olmaktan

çıkarak **herkes tarafından yazılabilen sıradan ve işlevsiz bir "görüşme raporu"**na dönüşmektedir. Adaletle karşı güveni kaybettiği gibi toplumun da geleceği belirlenmektedir.

ÇABA Kongresi, işte bu "üç maymun" sessizliğini de kurumsallaştırmıştır. Özellikle 2005 yılından beri bu yöndeki katkılar ve bu yönde ki eğitimler ile de 2013 yılında AB hibesiyle UNICEF tarafından hazırlanan "**Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı**"³bu bu yönde somut kanıtlardan birisidir. Ancak ne yetki gaspı tartışılmış, ne "pedagog" unvanının bilimsel dayanaksızlığı Kongre de ele alınmış, ne de bu garabet tanımın değiştirilmesi için somut bir adım önerilmiştir. Kongre, sessizliği bozmak bir yana, onu uluslararası bir platformda fonlanarak taçlandırmıştır.

Aynı zamanda çevrim içi yapılan gözlemler göstermektedir ki, kongrede bu derin tarihsel ve hukuki arka plan hiç tartışılmamıştır. Oysa bu arka plan bilinmeden ve sosyal hizmet anlaşılmadan "çocuk adaletini yeniden düşünmek" imkânsızdır.

Yabancı Konuşmacılar ve Hukuk Sistemleri Karmaşası – Özellikleri ve Durumları

Kongrenin en dikkat çekici unsurlarından biri, **Anglo-Sakson (Common Law)** hukuk sisteminden gelen konuşmacıların ağırlıklı olarak davet edilmiş olmasıdır. Aşağıda, **üç gün boyunca konuşma yapan tüm yabancı konuşmacıların** özellikleri, bağlı oldukları sistemler ve kongredeki durumları eksiksiz olarak listelenmiştir:

Konuşmacı	Kurum / Ülke	Hukuk Sistemi	Uzmanlık / Unvan	Kongredeki Durumu / Rolü	Sistem Farklılığına Katkısı
Dr. Grace Agcaoili	UNICEF Genel Merkezi (New	Karma (İspanyol Roma + Amerikan	Küresel Çocuk Adaleti Teknik	Açılış konuşmasıyla projeye "küresel	Karma sistemden geldiği için

³ <https://www.unicef.org/turkiye/search?query=sosyal+%C3%A7a%C4%B1%C5%9Fma&created%5Bmin%5D=&created%5Bmax%5D=> Erşim :05.05.2026

Konuşmacı	Kurum / Ülke	Hukuk Sistemi	Uzmanlık / Unvan	Kongredeki Durumu / Rolü	Sistem Farklılığına Katkısı
	York) / Filipinler	Common Law)	Lideri; BM Çocuk Hakları Komitesi eski üyesi	standart" damgası vurdu.	farklılıkları görmezden gelerek evrensellik yanılısaması yarattı.
Yuko Osawa	UNICEF Türkiye / Japonya (Roma-Germen etkili hukuk sistemi)	Roma-Germen (Kıta Avrupası)	Çocuk Koruma Uzmanı	Açılış oturumunda UNICEF Türkiye'nin çocuk koruma politikalarını tanıttı.	Kendi sisteminde SİR uygulamaları farklı olmasına rağmen, Türkiye'deki yapısal sorunlara değinmedi.
Awaz Raooof	Coram International / Birleşik Krallık	Anglo-Sakson (Common Law)	Birleşik Krallık'ta avukat (solicitor); uluslararası çocuk hukuku deneyimi	İngiliz ve uluslararası iyi uygulamaları sundu.	Common Law'daki içtihat bağlayıcılığını anlatırken, Türkiye'de böyle bir mekanizmanın olmadığını gizledi. En büyük karmaşa kaynağı.
Anthony Douglas	Cafcass (Eski CEO) / Birleşik Krallık	Anglo-Sakson (Common Law)	Sosyal hizmet uzmanı; CBE sahibi	Sosyal hizmetin adli sistemdeki merkezi rolünü anlattı.	İngiltere'de SİR'lerin bağlayıcılığını anlattı, Türkiye'de SİR'lerin bağlayıcı olmadığını söylemedi. Kıyas yoksunluğu yarattı.
Prof. Dr. Cedric Foussard	Terre des hommes / İsviçre	Roma-Germen (Kıta Avrupası)	Uluslararası çocuk hakları uzmanı; çocuk adaleti	İsviçre'deki çocuk adaleti uygulamalarını ve onarıcı adalet	İsviçre'de sosyal inceleme raporlarının sadece sosyal hizmet

Konuşmacı	Kurum / Ülke	Hukuk Sistemi	Uzmanlık / Unvan	Kongredeki Durumu / Rolü	Sistem Farklılığına Katkısı
			danışmanı	modellerini sundu.	uzmanlarınca hazırlandığını söylemedi; Türkiye'deki uygulama ile kıyas yapmadı.
Prof. Dr. Yannick van den Brink	Vrije Universiteit Amsterdam / Hollanda	Roma-Germen (Kıta Avrupası)	Ceza Hukuku Profesörü; Lahey Çocuk Mahkemesi yedek hâkimi	Hollanda'daki çocuk mahkemelerinin işleyişini ve SİR'in rolünü anlattı.	Hollanda'da SİR'lerin bağlayıcıya yakın etkisini vurguladı ancak Türkiye'de SİR'lerin bağlayıcı olmadığı gerçeğini gizledi.
Prof. Dr. Hannah Smithson	Birleşik Krallık (teyit edilmemiş üniversite)	Anglo-Sakson (Common Law)	Suç bilimi veya çocuk adaleti alanında akademisyen	Güncel araştırma bulgularını Common Law perspektifinden aktardı.	Türkiye'nin farklı hukuk yapısına dair hiçbir uyarı yapmadı.
Prof. Dr. Ton Liefwaard	Leiden Üniversitesi / Hollanda	Roma-Germen (Kıta Avrupası) – Alman modelinden esinlenmiş Japon hukuku da etkili	Bölüm Şefi, UNICEF Türkiye; fahri çocuk hâkimi	Hollanda modelini örnek gösterdi, ancak Türkiye'deki uygulama eksiklikleriyle kıyas yapmadı.	Kendisi Roma-Germen sisteminden geldiği halde sistem farkını vurgulamadı, "evrensel" bir anlatım kullandı.

Sosyal inceleme raporunun evrensel ve zorunlu olduğunu bilen bu konuşmacıların ortak özelliği: Kendi sistemlerindeki başarılı uygulamaları anlatırken, özellikle ve öncelikle **Türkiye'nin Roma-Germen hukuk sistemi ile bu örnekler arasındaki yapısal uyumsuzluğu** görmezden gelmeleridir.

Sistem farklılıkları hatırlatması: Anglo-Sakson (Common Law) sisteminde içtihat bağlayıcıdır, yargıç kural koyabilir; AİHM kararları ile yaşanan süreçte sosyal hizmet raporları, kanıta dayalı olarak neredeyse mahkemeyi artık bağlar. Oysa **Roma-Germen sisteminde kanun esastır**. İchtihat bağlayıcı değildir, yargıç kanunu yorumlarken SİR, hâkim için sadece zorunlu bir tespit değil, gerekçeyi somutlamak içindir. Bilirkişi özelliği ile de ayrışır. Bu bağlamda savcılık ve soruşturma evresinde SİR daha da zorunlu ve önemli olup **cezanın son çare olmasını** sağlamak içindir. Kaynak kanun ve gelişmeleri de içerecek şekilde **İsviçre, İtalya ve Almanya örnekleri** hiçbir şekilde ele alınmadan, bu farklılıklar kongrede **tartışılmamış**, moderatörler tarafından **vurgulanmamıştır**.

Adil yaragılma açısından adalet için gerçekçi ve dürüstlük ilkesi bağlamında, yabancı konuşmacılar – farkında olarak ya da olmayarak – “**Koruyucu ve Önleyici Karmaşa**”nın en etkili mekanizması haline gelmiştir. Onların varlığı, mevcut sisteme uluslararası bir onay damgası vurmuş, sistem farklılığını görünmez kılmış ve **meşruiyet kalkanı** işlevi görmüştür. Aynı zamanda kendi ülkelerinde sadece sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenen benzer bir uygulamanın Türkiye’de çocuklara **çifte standart** içinde bakması, AB harcamaları ile de mümkün olabilmıştır.

Türkiye’deki çocuklara ve topluma halen uygun görülen düzenlemeler ve 2005 yılından beri sürecin parçası olması bağlamında eğitmen özelliğine sahip kişiler tarafından kongrede hem oturumları yönetmek hem de konuşmacı olmak ise, **pasif avukatlığın bizzat kurumsal düzeyde tescillenmesine** yardım etmektedir.

3. “Suça Sürüklenen Çocuk” Tanımının Anatomisi: Masumiyet Karinesinin Kategorik İhlali ve Damgalama (/Lekeleme) Mekanizması

3.1. Tanımın Kendisi ve Görünürdeki “Masum” Yapısı

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 3. maddesinin (a) bendi, “**suça sürüklenen çocuk**” u şöyle tanımlar:

“Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası altında bulunan veya o fiilden dolayı hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan çocuk.”

Bu tanım, ilk bakışta **Pekin Kuralları Kural 2.2** ile uyumlu görünebilir. 1985 yılında BM’de kabul edilen gençlik adalet yönetimine yönelik asgari standartlarla öne çıkan Pekin Kuralları ve buna dayalı olarak 1989 tarihli BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme’de (ÇHS) öne çıkan İngilizce “juvenile” (gençlik) yerine Türkçeye “çocuk” şeklinde tercüme edildiği bir sözleşme halen söz konusudur.⁴ Hukuk dünyası açısından sığ ve dar bir bakış ile de Türk Ceza Kanunu’nun 31 maddesi için “küçük” olarak öne çıkmaktadır.

Halbuki **Pekin Kuralları’nda "Juvenile Offender" (Kural 2.2.c)** şu tanımı içerir: "Bir suçu işlediği iddia edilen veya işlediği kesinleşmiş olan çocuk veya genç." Bu tanım, hem iddia (soruşturma/kovuşturma) aşamasını hem de mahkûmiyet sonrası durumu ayrı ayrı ele alır. ÇKK’nın tanımı, çocuğun içinde bulunduğu adli süreç aşamasını esas alır, bir ayırım yapmaz. Pekin Kuralları’nın tanımı ise çocuğun statüsüne (suç işlediği iddia edilen veya bulunan) odaklanır. İngilizce çeviride "juvenile offender" kavramı kullanılırken, Türkçe kanunda ve resmî belgelerde bu kavramın tam karşılığı olan "**gençlik suçlu**" ifadesinden bilinçli olarak kaçınılmıştır. Bunun yerine "**suça sürüklenen çocuk**" gibi daha pasif bir dil tercih edilmiştir. "Suça sürüklenen çocuk" tanımı, Pekin Kuralları’nın 2.2.c maddesindeki "juvenile offender" kavramından bu şekilde farklılaşır. Bu farklılaşma, çocuğun suç işlemekteki aktif rolünü geri plana atarak onu dış etkenlerin pasif bir nesnesi olarak konumlandırma riskini taşır. Bu nedenle, Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından UNICEF dahil bu terimin Pekin Kuralları’na tam olarak uygun olmadığı ve eleştiriye açık olduğu da özellikle belirtilmelidir.

Ancak Türk hukukundaki "**suça sürüklenen**" ifadesi, UNICEF’in katkılarıyla bu ince dengenin tamamen dışına çıkmaktadır. "Suça sürüklenen" kelimesi, eylemi gerçekten yapmış ve bu nedenle "bir suçun içine çekilmiş, sürüklenmiş" çocuk imajını

⁴ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarina-dair-sozlesme-bm-pek-in-kurallarına-yonelik-tespitler-adalet-adına-cocuklara-genclere-etkiler-2/> Erişim. 24.04.2026

çağrıştırır. **İddia aşaması ile mahkûmiyet aşaması arasındaki fark, bu ifadeyle fiilen ortadan kaldırılmıştır.** Dilin yapısı, çocuğun suçluluğunu sorgulanamaz bir ön kabul olarak kodlamaktadır.

3.2. Masumiyet Karinesinin (Anayasa m. 38/4 ve Pekin Kuralı 2.2) Açık İhlali

Anayasa'nın 38. maddesinin 4. fıkrası: "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." **Pekin Kuralları Kural 2.2** ise, "çocuk suçlu" tanımının sadece iddia aşamasını kapsadığını ve çocuğa "**suçlu**" **damgası vurulmaması gerektiğini** açıkça belirtir.

"Suça sürüklenen" ifadesi, bu hukuk güvencelerini ve koruma boyutunu boşa çıkarmaktadır. Anayasal bir çatışma noktasıdır. Bir çocuk hakkında henüz soruşturma başlatıldığı anda, daha savcılık iddianamesi yazılmadan, mahkeme mahkûmiyet kararı vermeden, o çocuk "suça sürüklenen" olarak adlandırılmakta, bu da gündelik dilde "**suç işlemiş çocuk**" anlamına gelmektedir. Masumiyet karinesinin özü olan "**suçsuzluk karinesi**" , daha ilk adımda delinmiş olmaktadır.

Bu ihlal, sadece anlamayı engellemeye yönelik retorik ve teorik bir hukuk sorunu değildir; bir **insan hakları, çocuk hakları ve sosyal haklar sorunudur.** Çocuk, soruşturma aşamasından itibaren bu ağır etiketle yargılanmakta, hâkim, savcı, okul, arkadaş çevresi ve hatta ailesi tarafından **fiilen suçlu muamelesi** görmektedir. Anayasa'nın 36. maddesindeki adil yargılanma hakkı da bu durumdan doğrudan etkilenmektedir, zira önyargılı bir ortamda adil yargılama yapılamaz.

3.3. Damgalama (Etiketleme / Lekeleme) Boyutu: Çocuğun Kişisel-Sosyal İnfazı

Adil yargılama hakkı ve gerçekçi yaklaşım açısından masumiyet karinesinin ihlali, beraberinde yıkıcı bir **damgalama (etiketleme)** mekanizmasını getirir. Adaleti zedelemenin ilk adımıdır. Etiketleme teorisine göre (Becker, Lemert), bir kişiye belirli

bir etiket (örneğin "suçlu", "sapkın") yapıştırıldığında, bu etiket bir **lekeledir**.Alnına ve ruhlarına da yapışmıştır. O kişinin kimliğinin bir parçası haline gelir, toplum onu o etiketle/lekeyle görür ve kişi de kendini o etikete uygun davranışlar sergilemeye iter. "**Suçta sürüklenen**" etiketi, **çocuk için tam da böyle bir işlev görür.**

Soruşturma aşamasında bir çocuğa "suçta sürüklenen" dendiğinde:

- **Okulda** öğretmenler ve arkadaşları onu "suçlu" olarak görmeye başlar. Eğitim hayatı sekteye uğrar, dışlanır.
- **Mahallede** komşular, "o çocuk polise düşmüş" diye bakar. Sosyal çevresi daralır.
- **Ailesi içinde** bile, "bu çocuk suçta sürüklenmiş" algısı, ebeveynlerin çocuğa olan güvenini sarsar, aile içi şiddet veya ihmal riskini artırır.
- **Yargı sürecinde** hâkim ve savcı, objektif olması gerekirken, bu etiket nedeniyle çocuğa karşı bilinçaltında bir ön yargı geliştirebilir.
- **Çocuğun kendisi** de bu etiketi içselleştirir. "Ben suçta sürüklenmiş,yönetmiş bir çocuğum, zaten suçluyum" duygusuyla, ıslah olma ve topluma kazandırılma şansı azalır, suç tekrarlama riski artar.

İşte **sosyal inceleme raporu (SİR)** tam da bu damgalama/lekeleme etkisini kırmak, çocuğu sadece "suçta sürüklenen" etiketinin altında değil, ailesi, okulu, arkadaş çevresi, travma öyküsü, risk ve koruyucu faktörleriyle **bütüncül** olarak görmek için vardır. Cezalandırmanın son çare olması ve çeşitli alternatiflerin üretilmesi için SİR, "suçta sürüklenen" değil, "korunmaya ve yardıma muhtaç bir çocuk" olduğunu ortaya koyabilecek **tek evrensel araçtır**. Ancak Türkiye'de SİR'ler ya hiç yaptırılmamakta, ya "sosyal çalışma görevlisi" veya adalet yönetimine eklenen diploması olmayan pedagog gibi adli destek görevlilerince – yani yetkisiz kişilerce – hazırlanmakta ya da hekim raporu gölgesinde işlevsiz kalmaktadır. Bu, ÇKK ve TCK ile ÇHS ve AŞS arasında bir çatışma noktasıdır. Çocuk bir araç olarak **kurbanlaştırılmaktadır**. Damgalama etkisi, SİR'in sağlayabileceği "bireyselleştirme" ve "bütünsel bakış" imkânı ortadan kalktığı için katlanarak artmaktadır.

3.4. ÇABA Kongresi'nin Bu Konudaki Sessizliği: Damgalamayı Görmezden Gelmek, Onu Meşrulaştırmaktır

Peki, "çocuk adaletini yeniden düşünme" iddiasındaki **ÇABA Kongresi'nde**, bu temel tanım sorunu ve damgalama mekanizması tartışıldı mı? **Hayır**. Hiçbir panelde "suça sürüklenen" ifadesinin masumiyet karinesini ihlal ettiği, Pekin Kuralı 2.2'ye aykırı olduğu ve çocuklarda ağır damgalanma yarattığı ele alınmamıştır. Kongre, "çocuk adaleti" gibi dönüştürücü bir başlık atarken, sistemin temelindeki bu dilsel ve kavramsal çarpıklığı **görmezden gelmiştir**.

Oysa damgalama ile mücadele, çocuk adaletinin olmazsa olmazıdır. Bir çocuğa "suça sürüklenen" denildiği anda, onu topluma kazandırma şansı yarı yarıya azalır. Bu tanım değişmeden, ne kadar SİR yapılırsa yapılsın, ne kadar eğitim verilirse verilsin, **damgalama etkisi devam edecektir**. Kongre, bu hayati konuyu gündemine almayarak, aslında damgalamayı **meşrulaştırmış**, sistemin bu en yaralı noktasını **korumuştur**. 3,2 milyon Avro, çocuklara "suça sürüklenen" demenin yarattığı tahribatı tartışmaya, bu tanımın Anayasa'ya aykırılığını gidermeye yönelik bir öneri geliştirmeye harcanmamış, tamamen lüks bir "iyi niyet gösterisine" dönüşmüştür.

3.5. Tanım Değişmeden "Yeniden Düşünme" Olmaz

Dolayısıyla, 20 seneden beri kanıksanan ve üç maymun gibi adil yargılama hakkını ve çocukların üstün yararını yok sayan "**suça sürüklenen**" **garabet tanımı**, masumiyet karinesini fiilen işlevsiz kılan, Pekin Kuralları'na aykırı olan ve çocuklarda ağır damgalanma yaratan bir **hukuki ve dilsel felakettir**. Bu bir **hukuk skandalıdır. Aynı zamanda adalet katliamıdır**. Tanım yürürlükte olduğu sürece, çocuk adaletinden ve çocuk koruma sisteminden söz edilemez. Merhamet ve vicdanlar körleşebilirken, ÇABA Kongresi'nin bu tanımı tartışmamış olması, onun ne kadar "yeniden düşünme" iddiasının ve korumasının boş olduğunun en açık kanıtıdır. Çocukların ve haklarının bir araç olmasının somut bir örneğidir. Çocuk hakları sözleşmelerini, ilke ve değerleri korumak yerine **mevcudu korumak ve ortaklık**

İçin çabanın da hazin örneğidir. **Hakiki bir yeniden düşünme**, ilk iş olarak bu tanımın kaldırılması ve yerine "**hakkında suç iddiası bulunan çocuk**" veya "**adalet sistemine giren çocuk**" gibi masumiyet karinesine uygun, damgalamayan bir tanım getirilmesiyle başladı. Ya da böyle bir sıfatlandırma olmadan "**şüpheli genç**" veya "**sanık genç**" olarak ele alınması sağlanabilir. Adil yargılama boyutu bağlamında görüldüğü gibi, ÇABA Projesi ve Kongre, bu adımı atmadığı gibi, atmaya niyetli olduğuna dair tek bir sinyal dahi vermemiştir.

4. Çocuğun Üstün Yararı için Bildirim Yükümlülüğü: ÇKK m. 6, m. 44 ve Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu

Çocuk Hakları Sözleşmesi için önemli düzenlemelerden biri **Çocuk Koruma Kanunu'nun 6. maddesidir**. 4. madde de yer alan Temel İlkelerle yönelik bu madde "**korunmaya ihtiyacı olan çocuk**" kavramını ayrıca tanımlar ve bu çocukların tespit edilmesi, korunması ve bakımı için gerekli tedbirlerin alınmasını emreder. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu dışındaki bu tanımlarında birlikte ele alınması gerekmektedir. Ayrıca **44. madde** ise, kamu görevlilerine (Anayasa'nın 10. maddesi ile öğretmen, doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı, polis, hâkim, savcı vb.) açık bir **bildirim yükümlülüğü** getirir: Korunma ihtiyacı olan bir çocuğu görmeleri halinde, bunu derhal yetkili makamlara (Cumhuriyet savcılığı veya sosyal hizmet birimleri) bildirmekle yükümlüdürler. Bu yükümlülük, çocuğun üstün yararı ilkesinin (BMÇHS m. 3, Anayasa m. 41, AŞS m. 16, 17) doğrudan bir sonucudur.

Peki bu yükümlülük yerine getirilmekte midir? Gözlemler, bunun tam tersini göstermektedir. Türkiye'de **yüzbinlerce** ihmal, istismar ve suça yönelen ve katılan çocuk vakası, kamu görevlileri tarafından **bildirilmemekte veya geç bildirilmektedir**.

5. "Unutulan" Hekim Raporu ve Yönetmelik Darbesi: ÇKK'da Olmayan Zorunluluk

20 seneden beri CMK Avukatları dahil adalet ve sosyal hizmet yönetimine yönelik çocuk koruma adına dünyada karşılığı olmayan çocuk ağır cza mahkemesinin kurulmasını da sağlayan ÇKK ve uygulamalara yönelik 2006 yönetmeliği ile getirilen **zorunlu hekim raporu** (12-15 yaş grubu), ÇKK'nın 35. maddesinde **olmamasına rağmen**, SİR'in önüne geçerek onu işlevsiz kılmıştır. Pekin Kuralına dayalı ÇHS ve ASS ve de bu yöndeki Avrupa Konseyi kararlarının dikkat edilmemesi ile süre gelen bu düzenleme, **Anayasa'nın 124. maddesine (normlar hiyerarşisi)** aykırıdır. Unutulduğu da açıklanmaktadır. açıklanmaktadır

⁵**Peki bu düzenleme kongrede tartışıldı mı?** Hayır. Üstelik **bu proje kapsamında, böylesine temel bir yapısal sorunu çözmek için bir pilot çalışma dahi yapılmamıştır. Yüzbinlerce çocuk ve gençlerin geleceğini ilgilendiren hukuk skandalı ve adalet katliamına yönelik** 3,2 milyon Avro, lüks bir otelde yapılan bir "iyi niyet gösterisi"ne harcanmış, ancak somut bir adım atılmamıştır. Aksine adli tıp ve psikiyat bağlamında akademi dahil tıp dünyası tarafından yapılan ortaklık ile somut hukukusuzluk ve adaletsizliğin meşrulaştırılması Kongre de de öne çıkmaktadır.

6. Kamu Görevlilerinin İhmali ve TCK'nın İlgili Maddeleri: Hukuken Ne Olması Gerekir, Pratikte Ne Oluyor?

Oysa adil yargılama hakkı ve çocukların üstün yararı açısından kamu görevlilerinin ÇKK m. 44'teki bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, **Türk Ceza Kanunu'nun birden fazla maddesini** doğrudan ilgilendirmektedir.

- **TCK m. 98 (Yardım yükümlülüğü):** Bir kamu görevlisi, korunmaya ihtiyacı olan bir çocuğu gördüğü halde yardım etmez veya bildirimde bulunmazsa, bu madde kapsamında "yardım yükümlülüğünü yerine getirmeme" suçu oluşabilir.
- **TCK m. 257 (Görevi kötüye kullanma):** Kamu görevlisinin, yasada açıkça düzenlenmiş bir bildirim yükümlülüğünü (ÇKK m. 44) bilerek veya ihmal

⁵ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-koruma-kanununda-unutulan-ve-yonetmelikle-duzenlenen-hekim-raporu-ile-sosyal-inceleme-raporunun-islevsizlestirilmesinin-y/>
<https://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuklarin-korunmasi-ve-adalet-icin-kamuoyu-duyurusu/>
Erişim: 05.05.2026

ederek yerine getirmemesi (savsaklama), "görevi kötüye kullanma" suçunu oluşturur.

- **TCK m. 262 (Yetki gaspı):** Yetkisiz kişilerin (pedagog, psikolog, sosyolog) SİR düzenlemesi, "kamu görevinin usulsüz üstlenilmesi" suçudur. Anayasa'nın 137. maddesi bağlamında bu durum, ÇKK m. 3'teki "sosyal çalışma görevlisi" tanımının geniş yorumlanmasıyla kurumsallaştırılmıştır."Adli destek görevli" şeklinde tanım içinde geçerlidir.Oysa Kongrede bu yetki gaspı hiç gündeme gelmemiştir.
- **TCK m. 278 (Suçu bildirmeme):** İşlenmiş her hangi bir suç (örneğin çocuğa karşı işlenmiş bir cinsel istismar veya ihmal) yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bu madde uyarınca "suçu bildirmeme" suçundan cezalandırılır.
- **TCK m. 279 (Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi):** Bu madde, kamu görevlileri için daha özel bir düzenlemedir. Görevi gereği öğrendiği bir suç u bildirmeyen kamu görevlisi, 278'e göre daha ağır bir ceza ile karşılaşır.
- **TCK m. 280 (Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi):** Doktor, hemşire, ebe, diş hekimi, eczacı gibi sağlık mesleği mensupları, görevleri sırasında bir suçun işlendiğini öğrenip de yetkili makamlara bildirmez veya bu konuda gecikme gösterirlerse, **1 yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılırlar. Kanunda yer almamasına rağmen yönetmeliğe sığınarak hazırlanan hekim raporunu ilgilendiren bu madde, Çocuk Koruma Kanunu m. 44 ile doğrudan bağlantılıdır. Anayasa'nın 124 ve 137. maddeleri açısından bir doktor veya hemşire, muayene ettiği bir çocukta fiziksel istismar bulguları görmesine rağmen durumu savcılığa veya sosyal hizmet birimlerine bildirmezse, TCK m. 280 uyarınca cezalandırılır. **Bu maddenin uygulanmaması, pasif avukatlığın ve cezasızlık ikliminin en ağır sonuçlarından biridir.**
- **TCK m. 282 (Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama):** Dolaylı olarak, ihmal veya yetki gaspı yoluyla suçtan elde edilen haksız kazançların aklanmasına zemin hazırlanması durumunda gündeme gelebilir (örneğin, usulsüz SİR düzenleyen bir psikoloğun aldığı ücret vb.).

Peki **ÇABA Kongresi'nde bu TCK maddeleri tartışıldı mı?**

Sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı ve sosyal çalışmacılar için insan hakları ile ilgili Avrupa Konseyi'nin 1991(16) ve 2001(1) kararları ⁶ ile bu görevin engellenmesi boyutu dahil: **Hayır**. Hiçbir panelde, kamu görevlilerinin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya sosyal çalışmacıların insan hakları ile ilgili görevinin engellenmesinin yanı sıra yetki gaspının cezai boyutları, avukatlık hizmeti açısından ele alınmamıştır.

Oysa bu maddeler, adil yargılama hakkı dahil çocuk adaletinin **cezai yaptırım boyutunu** oluşturmaktadır. Kongre, hem sosyal hizmetlerin hem de sosyal çalışmacılar ile ilgili boyutları tamamen görmezden gelerek, dışlayarak sorunları sadece "hukuk politikası" veya "iyi niyet" düzeyinde tartışmış, **hukukun emredici normlarını devre dışı bırakmıştır**. Oysa farklı bir çaba içine girmesi yerine tıp dünyası dahil diğer aktörler ve disiplinler ile de Anayasa dışlanmıştır. Bir eylemsizlik halini sürekli kılabilmektedir. Rol ve görevlerin açık ve net olmaması ile sürekli kılan adaletsizliği, keyfilikleri besleyebilmektedir. ÇKK ve uygulamaları, hukuksuzluğu korumak için çocuk hakları dahil sözleşmeleri ve anayasayı anlamsız ve değersiz kılabilmektedir. Diğer yandan **TCK'nın 4. maddesi (kanunun bilinmemesi mazeret sayılmaz)** gereği, bu maddelerin bilinmemesi veya uygulanmaması bir savunma aracı değildir. Sorumsuz kılmaz.

7. "Koruyucu Kaotik Karmaşa"nın Mekanizmaları: Kongre Nasıl Çalıştı? – Yapısal Bir Çözümleme

Kongre Özelliği / Gözlenen Eksiklik Karmaşaya Katkısı (Nasıl Korudu?)

ÇKK m. 6 ve m. 44'ün (bildirim yükümlülüğü) tartışılmaması

Koruma ihtiyacı olan çocukların tespit ve bildirim mekanizması devre dışı bırakılır. Üç maymun ile "Görmemezlikten gelme" kültürü meşrulaşır.

TCK m. 98, 257, 262, 278, 279, 280'in gündeme gelmemesi

Kamu görevlilerinin ihmali ve yetki gaspı, cezai sonuçları olmayan sıradan bir uygulama sorunu gibi

⁶ <https://www.cocukkorumaturkiye.com/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-turkiyede-sosyal-hizmet-ve-cocuk-haklari-icin-bir-standart-ve-izleme-mekanizmasi-olarak-avrupa-konseyi/>
<https://www.cocukkorumaturkiye.com/genclik-suclulugunda-pek-in-kurallari-ve-avrupa-konseyi-standartlari-cercevesinde-genclik-adalet-yonetimi-kavramsal-gelisim-ve-politik-uyum/> Erişim. 06.05.2026

Kongre Özelliği / Gözlenen Eksiklik Karmaşaya Katkısı (Nasıl Korudu?)

	<p>gösterilir. Hukukun caydırıcılığı ortadan kalkar. Hesap verilebilirlik ortadan kalkar.Sorumluları sorumsuz kılarak cezasızlık olağanlaşır.</p>
Anayasa m. 10 (eşitlik) ve m. 124 (normlar hiyerarşisi) ihlallerine sessiz kalınması	<p>Yönetmelikle kanuna aykırı düzenleme yapılması normalleştirilir. ASŞ ve ÇHS bağlamında çocuklar koruma hizmetlerine eşit erişemez.Engellenir.</p>
Yabancı konuşmacılar – sistem farkının gizlenmesi	<p>Common Law'daki içtihat bağlayıcılığı gibi Türkiye'de olmayan mekanizmalar "iyi örnek" olarak sunulur; dinleyiciler kafa karışıklığına düşer.Türkiye deki çocuklara çifte standar içinde bakmasını sağlar. Aynı zamanda Türkiye de benzer olduğunu görüntüsü vererek AB ülkelerine de bu yönde bilgilendirme ile Proje ki macın ve hedefin gerçekteştiği için bir zemin sağlar.</p>
Sosyal hizmet temsilcilerinin yan oturlara hapsedilmesi	<p>Sosyal hizmetin sesi kısaltılır ve/ya duyulmaz; hukukçuların tekelinde ve tıp dahil diğer disiplinlerin perdelemesi ile "işin zor ve temel kısmı" tartışmasız kalır.Geçiştirilir.</p>
TBB ve Proje Eğitmeni Av. Dr. Murat Aydın gibi isimlerin konuşmacı olması	<p>Konuşmacılardan olan ve 24 Nisan 2026 tarihli SHUDER Webinarı'nda "mevcut hukuk böyle" diyerek yetki gaspı dahil meşrulaştıran zihniyet, uluslararası bir platformda fonlanarak aklanır.</p>
2006 yönetmeliğindeki hekim raporu zorunluluğuna hiç dokunulmaması	<p>20 yıldan beri bilinen bir yapısal ve hukuksa sorun, kongrede görmezden gelinir.</p>
"Üç maymun" sessizliği: Yetki gaspını (TCK m.262), usulsüz SİR düzenlemesini, ÇKK m.3'teki "garabet tanım"ı, pedagoji bilimi olmayan diplomasız "pedagog"ların ve psikologların SİR yazmasını görmeme, duymama, konuşmama hali.	<p>Kongre, bu sessizliği bozmamış, aksine uluslararası katılımcılar önünde meşrulaştırmıştır. "İyi örnek" sunan yabancı konuşmacıların arkasına sığınarak, yetki gaspı normalleştirilmiş, sorun "yerel direnç" gibi muğlak kavramlara havale edilmiştir. Böylece, sosyal hizmet dışındaki meslek gruplarının SİR düzenlemesi "olağan" hale gelmiş, çocuğun üstün yararı sistematik olarak ihlal edilmeye devam etmiştir.</p>

İKİNCİ BÖLÜM

PASİF AVUKATLIK ve UNICEF ÇABA KONGRESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yücel'in "Pasif Avukatlık" Kavramı ve Kongredeki Yansıması

Adil yargılama hakkı ve ceza hukuku açısından insancıl hukukun ender hukukçularından **Prof. Dr. Mustafa T. Yücel** tarafından adli sosyal hizmetler ile ilgili makalesi ⁷ ve kongrenin devamı olarak ve de Çocuk Bayramı nedeniyle 24.04.2026 tarihli SHUDER Webinarsı'nda Av. Murat Aydın tarafından TBB ve Proje kapsamında ki eğitmen avukat "mevcut hukuk böyle",⁸ "eleştiri yapıyorum" diyerek **somut eylem çağrısı yapmadığı** görülmektedir. 2005 yılından beri ÇKK açısından önemli aktörlerden olup, aksine mevcudun korunması gibi bir çaba ve süreklilik kongrede yansıyabilmiştir. 20 seneden beri AİHM'e kadar gidebilecek hukuksal çözüm için pilot dava gibi yöntem ve örneğin proje ve kongrede yer almaması ve benzer açıklamalarının devamı ile en azından "**ağırlaştırılmış pasif avukatlık**" olarak nitelendirilecek bir durum da ortaya çıkmaktadır. Günümüzde gelinen nokta ile her sene adalet sistemine giren en az **1,3 milyon fazla çocuk ve genci** ilgilendiren söz konusu avukatlık hizmeti kalitesinin ötesinde bir **insan hakları sorunu, çocuk hakları ve sosyal haklarına ulaşımı** etkilemekte ve belirlemektedir. Adil yargılama hakkı ve insan hakları bağlamında avukatlık hizmeti ile 20 seneden beri ÇHS ve AŞS'ye rağmen ÇKK ve TCK'nin 31. maddesine yönelik çabalar ve süreklilik ile ilgili olarak, bu kavram yalnızca eleştirmekle, duyuru yapmak ve söylemlerle yetinip, hukuk mücadelesinin sosyal hizmetlere dayalı araçlarını da aktif kullanmayı reddetmek demektir.

7 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/621867>

8 <https://www.youtube.com/watch?v=0dBAfJVgS04> Erişim.06.05.2026

Adil yargılama hakkını, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını ve çocukların üstün yararını da doğrudan etkileyen bu kavram, yalnızca eleştirmekle yetinip, **Anayasa'nın 41, 90 ve 137. maddesi** gereği kanuna aykırı emre karşı çıkmayı, görevi savsaklamak dahil yetki gaspını suç duyurusuna konu etmeyi veya hukuk mücadelesinin araçlarını aktif kullanmayı reddeden bir bakışı da ayrıca tanımlar. Gerçeklik ve adalet ile kopmakta olup 20 seneden beri süregelen bu tutum, aslında "**üç maymun**" sessizliğinin ta kendisidir: Görmemezlikten gelme (yetkisiz SİR'leri görmezden gelme), duymamazlıktan gelme (çocuğun üstün yararına aykırı uyarıları duymazdan gelme) ve konuşmamazlıktan gelme (bu aykırılığı dile getirmeme, dava açmama, suç duyurusunda bulunmama).

İşte **ÇABA Kongresi**, bu pasif avukatlık olgusunun – bu "üç maymun" sessizliğinin – **kurumsallaşmış, uluslararası fonlarla beslenen ve sistem eleştirisini tamamen etkisizleştiren bir sürekliliğin yansıması** olabilmektedir. Kongrede konuşmacı olarak yer alan **Av. Dr. Murat Aydın** da, SHUDER'daki pasif tutumunun bir benzerini burada sergilemiş; yetki gaspına, garabet tanıma ve usulsüz SİR düzenlemesine karşı **görmemiş, duymamış, konuşmamıştır**. Kongre, bu sessizliği adeta bir "mesleki duruş" olarak sunmuş, böylece pasifliği ödüllendirmiştir.

1. Eleştirinin Sınırlandırılması ve Eylemsizlik: Kongrede Yapılmayanlar

Üç sene içinde 2000 avukata yönelik çalışmalar sonrası hazırlanmış kongrede onlarca panel düzenlenmiş, yüzlerce avukat bu proje ile bir araya gelmiştir. Ancak şu **somut hukuki adımlar hiçbir şekilde kongre çıktısı olmamıştır**:

- ÇKK m. 44'e aykırı davranan kamu görevlileri hakkında TCK m. 257, 278, 279 ve 280'e dayalı suç duyurusu için örnek dilekçe hazırlanmamıştır.
- Yetki gaspı (TCK m. 262) nedeniyle yetkisiz SİR düzenleyenler hakkında suç duyurusu çağrısı yapılmamıştır.
- 2006 yönetmeliğinin Anayasa m. 124'e aykırı hükmünün iptali için Danıştay'da dava açılması stratejisi oluşturulmamıştır.
- Hekim raporu zorunluluğunu kaldırmak için pilot çalışma yapılmamıştır.

- ÇKK m. 3'teki "sosyal çalışma görevlisi" tanımının daraltılması için yasa teklifi hazırlanmamıştır.

2. Kamu Görevlilerinin Bildirim Yükümlülüğü ve Pasif Avukatlık

Hesap verilebilirlik ve adil yargılama hakkının yanı sıra Temel ilkeler ce de çocukların üstün yararı için öne çıkan göreve yönelik ÇKK m. 44, bir **emredici hukuk kuralıdır**. Ayrıca sözleşmeler dahil ilke ve değer ile pazarlık yapılamaz. Adalet yönetiminde yer alanlar dahil uygulamaları belirleyen kamu görevlileri, korunmaya ihtiyacı olan çocuğu derhal bildirmekle yükümlüdür. Halen öne çıkan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından da ki görevleri ve işlemleri de başlatmayı gerektiren bu yükümlülük ve görev yerine getirilmediğinde, TCK m. 257 (görevi kötüye kullanma), m. 278, m. 279 ve m. 280 (suçu bildirmeme) devreye girer. **Pasif avukat**, bu ihlalleri görmezden gelir. **Aktif avukat** ise, her somut vakada ÇKK m. 44 ve TCK'nın ilgili maddelerine dayanarak suç duyurusunda bulunur, baroları harekete geçirir, bu hukuksal süreçte içtihat oluşmasını sağlar. **Kongrede bu yönde hiçbir çağrı yapılmamıştır**. Tam tersine, kamu görevlilerinin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemesi, bir "uygulama sorunu" olarak geçirilmiş, **cezai boyutu hiç tartışılmamıştır**. Bu, pasif avukatlığın en vahim örneğidir. Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesi, bildirim yükümlülüğünün herkes için aynı şekilde uygulanmasını gerekli kılar. Uygulanmadığında, çocuklar korunma hizmetlerine eşit erişemediği için **fiili ayrımcılık** oluşur.

3. "Suça Sürüklenen Çocuk" Tanımının Pasif Avukatlıkla İlişkisi: Masumiyet Karinesinin Tasfiyesi ve Damgalanmanın Kurumsallaşması

Gerçekçilik yaklaşımı ve adil yargılama hakkı bağlamında pasif avukatlık, yalnızca eylemsizlik değil, aynı zamanda çocuğun üstün yararını fiilen imkânsızlaştıran kavram ve uygulamaları sorgulamayı **reddetmek** anlamına da gelir. "**Suça sürüklenen çocuk**" tanımı, bu pasif ve pasifleştirmenin en somut örneğidir. **Aktif bir avukat**, her karşılaştığı somut dosyada bu tanımın Anayasa'nın 38/4'ünü ihlal ettiğini, Pekin Kuralı 2.2'ye aykırı olduğunu ve çocukta ağır damgalanma yarattığını ileri sürer;

bunun için itiraz eder, üst mahkemelere taşır, hatta Anayasa Mahkemesi'ne ve de AİHM 'ne bireysel başvuru yapar. **Pasif avukat** ise "kanun böyle" diyerek bu tanımı sorgulamaz; özgürlüklerin yetkisi olmayan hâkimlerce kısıtlanmasının yanı sıra alınlara yapışan lekelemenin, damgalamanın yarattığı hırpalamaya **sessiz kalır**.

Aslında 20 seneden beri var olan hukuksuzluğun, adaletsizliğin pasif avukatlık ile de sağlanabilen sürekliliğin sona ermesi için söz konusu proje ve ÇABA Kongresi, aksine bu sorgulamamanın kurumsallaşmış halidir. Oysa çocuk hakları sözleşmesi ve Avrupa Sosyal Şartı'daki ilke ve değerlerin korunması için en azından üç yıl içinde çaba içinde olmasını beklenerek yerine ÇABA Projesi ve son Kongrede, "suça sürüklenen" tanımının masumiyet karinesini nasıl ihlal ettiğine, çocukları nasıl damgaladığına ve bu lekelenme/damgalanmanın SİR ile nasıl aşılabileceğine dair tek bir tartışma başlığı açılmamıştır. Oysa avukatın en temel görevi, müvekkili/müdafii çocuğun sadece bireysel davasını değil, aynı zamanda onu "suça sürüklenen" olarak etiketleyen **sistemin kendisini de dönüştürmeye çalışmaktır.** Kongre, pasif avukatlığı uluslararası bir platformda teşvik ederek, bu tanımın değiştirilmesi yönündeki mücadeleyi yıllarca geciktirmiştir. Damgalama, lekeleme, görmezden gelindiği sürece kendini yeniden üretir. İnsan hakları ile de doğrudan ilgili olan kongre, işte bu görmezden gelmenin bir aynasıdır ve bu yönüyle çocuk adaletine değil, **damgalamanın devamına** hizmet etmiştir. Aynı zamanda diğer bir çok projenin gelişmesine ve beslemesine yardım edebilmektedir.

4. TCK m. 4 ve "Kanunun Bilinmemesi" Mazeretinin Geçersizliği

TCK m. 4: "Kanunun bilinmemesi mazeret sayılmaz." Bu madde, kamu görevlilerinin ÇKK m. 44'ü bilmedikleri veya ihmal ettikleri gerekçesiyle sorumluluktan kurtulamayacaklarını açıkça düzenler. Kongrede, bu tür "bilmiyordum" mazeretlerinin geçersizliği vurgulanmamış, kamu görevlilerinin cezai sorumluluğu hiç gündeme getirilmemiştir. Oysa **3,2 milyon Avroluk** bir projenin, bu konuda farkındalık yaratması, kılavuzlar hazırlaması, eğitimler düzenlemesi beklenirdi. Başta UNICEF

tarafından hazırlanmış ve buna sığınarak "**Çalışma Görevlisi için Eğitim Kitabı**" dahil bu yönde ki çeşitli kitapların yayımlanmaması engellenirken **yapılmamıştır. Adalet yönetiminde rol ve görevlerin açık ve net olmaması ile diploması olmayan pedagoglar dahil yetkisi olmayanlar tarafından SİR düzenlemesi ile işlem ve karar vermesi en azından Anayasa dahil adil yargılama boyutunu birlikte red eden bir Kongre hazin bir öyküye yardım edebilmiştir.**

5. Yabancı Konuşmacılar ve Pasifliğin Meşrulaştırılması

ÇHS ve ASŞ bağlamında adil yargılama hakkının da korunmasına yönelik AB vergi verenlerce düzenlenen Kongrede **Awaz Raof, Anthony Douglas, Hannah Smithson** gibi Common Law konuşmacıları, kendi sistemlerindeki başarılı uygulamaları anlatmıştır. Ancak Türkiye'nin Roma-Germen sistemindeki yapısal farklılıkları ve de etkilerinin ve de çözümleri **gizlemişlerdir**. Ayrıca ÇKK ile ilgili süreci bilen ve eğitmen özelliğine de sahip **Av. Dr. Murat Aydın** da konuşmacı olarak yer almıştır. Aydın, kongre sonrası 24.04.2026 tarihinde SHUDER Webinarı'nda "mevcut hukuk böyle, eleştirimi yapıyorum" diyerek pasifliği temsil etmiş, yetki gaspına karşı çıkmamış, yönetmeliğin iptali dahil yaşanan ,yaşatılan sorunlara yönelik için her hangi bir dava çağrısı yapmamıştır. Bu tutumunu kongrede ve de Çocuk Bayramı için 24.Nisan.2026 tarihinde sürdürmüş, uluslararası bir platformda pasifliğin "saygın" bir duruş olduğu mesajını vermiştir.

6. Pasif Avukatlığın Kurumsal ve Uluslararası Fonlu Hali

ÇABA Kongresi, ÇKK m. 6, m. 44, Anayasa m. 10 ve m. 124, TCK m. 4, 98, 257, 262, 278, 279, 280 gibi temel normları tartışmaktan kaçınarak, mevcut ihlalleri **görünmez kılmış ve sistemi korumuştur.**"Yeniden düşünmek" **derken katkılar ile birlikte süre gelen** "pasif avukatlık", bireysel bir tavır olmaktan çıkmış; **fonlanan, kurumsallaşan ve uluslararası meşruiyetle**

taçlandırılan bir sistem savunma mekanizmasına dönüşmüştür.Bu durumun sosyal hizmetler açısından da ele alınması insan hakları ve çocuk hakları içinde gerekmektedir.

Peki,

Çocuk ve Gençleri Korumak için ADALET nerede ?

İnsanı anlama konusunda yardımcı olan Prof.Dr.Mustafa T. Yücel'in sosyal hizmetler ile ilgili değerli makalesi birlikte ele alındığında görüldüğü gibi "Adalet"ın sadece hukukçulara emanet edilemez olduğunu da aslında cesaretli bir şekilde öne çıkarmaktadır.Adalet aranırken hukuk eli ile "zehirli ağacın meyvesinin zehirli olması gibi de olabilir.Ya da olmayabilir mi ? gibi soruya neden olabilmektedir.

Özellikle de adalet'in, eğitimi dahil hukuk eli ile araçsallaşmasına ve cellatlaştırılmasına yardım edebilmesi gibi bir durum bu soruyu daha da gerekli kılmaktadır. Diğer yandan "Adalet" aslında hukuk eli ile kendi travmasını da üretmektedir.

Bu bağlamda hukukta var olan "zehirli ağacın meyvesi" (fruit of the poisonous tree) doktrini, usulsüz elde edilen delilin yargılamada kullanılamayacağını belirtmek içindir..Bu metaforu çocuk adaletine uyarladığımızda soruyoruz: **Ya adalet sisteminin kendisi zehirli bir ağaçsa?** Ya hukukçuların tekelci, sorgulamayan, sosyal bilimlerle işbirliği yapmayan, yetki gaspını görmezden gelen yaklaşımı, o ağacın köklerini çürütüyorsa?

Zehirli ağaç, işte bu sistemdir:

*ÇKK m.3'teki "sosyal çalışma görevlisi" tanımıyla yetki gaspını meşrulaştıran yasa koyucu,

2006 yönetmeliğiyle SİR'i işlevsiz kılan ve Anayasa m.124'ü ihlal eden bürokrasi,

* "Mevcut hukuk böyle" diyerek pasif kalan eğitimden avukatlar,

*Sorunu tespit edip eyleme geçmeyen akademisyenler,

*SİR alınmadan veya yetkisiz kişilerin raporuyla çocukları hapse gönderen hâkimler.

***Bu ağacın meyveleri de zehirli olacaktır.** Zehirli meyveler, her yıl 1,3 milyon çocuğun hayatına dokunan haksız soruşturmalar, usulsüz mahkûmiyetler, travmatik tutuklamalar ve geleceği kararan genç bedenlerdir.

Ancak bu zehirli ağacın en acı, en çelişkili, en utanç verici meyvesi, uluslararası çocuk hakları koruyucusu sıfatıyla hareket eden kurumların Türkiye'de ürettiği eğitim materyalleridir. Özellikle **UNICEF** tarafından Türkiye'deki çocuklara **çifte standart** içinde bakarak hazırlanan "**Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı**" ve bu yöndeki diğer eğitim kitapları, zehirli meyvenin en somut, en belgelenebilir örneğidir. UNICEF, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'dur. Misyonu, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BMÇHS) uygulanmasını desteklemek, devletleri bu sözleşmeye uymaya zorlamak ve çocuk hakları ihlallerini raporlamaktır. Türkiye, BMÇHS'yi 1995'te yürürlüğe koymuş, sözleşme Anayasa m.90 uyarınca kanunlardan üstün hale gelmiştir.

BMÇHS'nin Önsöz'ü, Pekin Kuralları'na (BM Gençlik AdaleY Yönetimine Dair Minimum Standart Kurallar) atıf yapar. Pekin Kuralları **Kural 16**, sosyal inceleme raporunun (SİR) yetkili ve uzman kişilerce hazırlanmasını; **Kural 22** ise çocuk adaletinde görev alanların çocuk psikolojisi, sosyal hizmet ve çocuk hakları konularında **özel eğitim** almış olmasını şart koşar.

Bu tanıma Türkiye'de **tek bir meslek grubu** uyar: **Sosyal hizmet uzmanı**. Psikolog, sosyolog, öğretmen, çocuk gelişimci – hiçbirli lisans eğitimlerinde

sosyal inceleme yöntemleri, risk değerlendirme ölçekleri, müdahale planlama teknikleri ve çocuk adaletinde uzmanlaşmaya yönelik zorunlu dersler almaz.

Ne var ki, UNICEF Türkiye, **bu gerçeği görmezden gelerek** – veya bile bile – “Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı” hazırlamış ve bu kitabı, yetki gaspının en önemli aracı olan **ÇKK m.3'teki garabet tanımı** üzerine inşa etmiştir. Kitapta, SİR'i hazırlayacak kişinin **sosyal hizmet uzmanı olması gerektiği** yazmaz; aksine, mevcut yasanın geniş tanımını tekrarlayarak, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, pedagoji gibi alanlardan mezun olan herkesi “sosyal çalışma görevlisi” sayar ve onlara **aynı raporu düzenleme yetkisini** öğretir.

Bu, zehirli meyvenin ta kendisidir. Çünkü UNICEF gibi bir kurumun, uluslararası sözleşmelerin açık hükmüne rağmen, Türkiye'deki yanlış mevzuatı eleştirmek yerine **onu eğitim materyaliyle meşrulaştırması**, bir “çifte standart”tan öte, **bir ihanettir.** BMÇHS'nin 3. maddesi (çocuğun üstün yararı) ve 12. maddesi (katılım hakkı) ile AŞS'nin 17. maddesi (çocukların nitelikli sosyal hizmete erişimi) ortadayken, UNICEF'in bu eğitim kitabı, adeta **“Türkiye’de çocuklar için üstün yarar farklıdır”** demektedir.

Bu eğitim kitabını için üretilen zehirli meyvenin anatomisi, iyi niyetli (?) sosyal çalışma görevlisi adaylarına (çoğu sosyal hizmet eğitimi almamış kişiler) şunları öğretir:

*SİR nasıl yazılır ,

*Hangi bilgiler toplanır,

*Hangi mevzuat maddelerine atıf yapılır.

Ancak kitapta şunlar asla yer almaz:

*SİR'in **sadece sosyal hizmet uzmanları tarafından düzenlenmesi gerektiği** (uluslararası standart),

*Yetkisiz bir kişinin SİR düzenlemesinin **TCK m.262'ye göre "kamu görevinin usulsüz üstlenilmesi" suçu** olduğu,

*2006 yönetmeliğinin hekim raporu zorunluluğunun **Anayasa m.124'e aykırı** olduğu,

*"Gerektiğinde" ibaresinin **keyfi uygulamalara** yol açtığı,

***ÇKK m.44'ün** soruşturma izni gerekmediğini hatırlatan hükmü,

Danıştay'da iptal davası açılması gerektiği,

Suç duyurusu stratejileri.

Yani kitap, mevcut hukuksuzluğu görünmez kılarak, yetki gaspını "normal" bir uygulama gibi öğretir. Bu, zehirli ağacın meyvesini toplayıp, onu "besleyici" diye sunmaktır. Oysa bu meyveyi yiyen (kitabı okuyup uygulayan) her "sosyal çalışma görevlisi", bilmeden de olsa, **cellatlaşma sürecine** katkıda bulunur. Çünkü onun yazdığı rapor, yetkisiz olduğu halde mahkemede "bilirkişi görüşü" muamelesi görür ve çocukların tutuklanmasına, hapsedilmesine, geleceğinin karartılmasına zemin hazırlar.

Aynı zamanda UNICEF'in bu eğitim kitabı, **çocuk hakları tarihine kazınmış bir kara lekedir.** Tıpkı bir mahkeme kararının usulsüzlükle lekelenmesi gibi – yetkisiz hâkim, geçersiz delil, savunma hakkı tanınmamış bir sanık... İşte bu kitap da, UNICEF'in çocuk hakları savunuculuğu misyonuna **silinmez bir kara leke** sürmüştür.

Bu lekenin boyutlar ve önemini anlamak için :

***Lekenin Birinci Boyutu – Çifte Standart:** UNICEF, dünyanın başka ülkelerinde (örneğin Almanya, İsveç, Kanada) sosyal inceleme raporlarının sadece sosyal hizmet uzmanlarınca hazırlanmasını savunur ve bu yönde teknik destek verirken, Türkiye’de aynı standardı aramamakta, hatta mevcut aykırı uygulamayı eğitimle pekiştirmektedir. Bu, çifte standardın ötesinde, **bir tür “kurumsal yozlaşma”** dır.

***Lekenin İkinci Boyutu – Sessizlik ve Suskunluk:** UNICEF Türkiye, yıllardır ÇKK m.3’teki “sosyal çalışma görevlisi” tanımının uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu bilmesine rağmen, bu konuda **hiçbir kamuoyu açıklaması yapmamış, hiçbir rapor yayımlamamış, hiçbir hükümeti uyarmamıştır.** Suskunluğuyla, yetki gaspının **pasif bir ortağı** haline gelmiştir.

***Lekenin Üçüncü Boyutu – Eğitim Yoluyla Meşrulaştırma:** “Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı”, aslında bir **meşrulaştırma belgesidir.** UNICEF gibi bir kurumun logosunu taşıyan bir kitabın içinde, yetki gaspının açıkça eleştirilmemesi, okuyucuya “bu uygulama doğrudur, uluslararası standartlara uygundur” mesajı verir. Oysa bu, **bilimsel ve hukuki bir yalandır.**

Bu kara leke, yalnızca UNICEF’e ait değildir. Aynı çifte standardı, aynı pasifliği, aynı meşrulaştırmayı yapan **Türkiye Barolar Birliği, UNICEF ortaklığındaki ÇABA Projesi, ilgili üniversiteler ve öğretmen avukatlar** da maalesef bu kara lekenin ortakları arasında olabilmektedir.. 24 Nisan 2026 SHUDER webinarında katılımcının sorusuna verilen “UNICEF eğitiminde var olan hukuk anlatılır” yanıtı, işte bu kara lekenin **eğitmen avukat düzeyindeki yansımasıdır.** Eğitimci avukat, bu kitabı kullanarak eğitim verdiğinde, aslında **zehirli meyveyi başkalarına da yedirmekte ve kara lekeyi başkalarına da bulaştırmaktadır.**

Kara leke, silinmez. Ancak örtülebilir. Tıpkı bir mahkeme kararının bozulması, yeniden yargılama yapılması gibi – UNICEF, bu kara lekeyi ancak kitabı geri çekerek, açık bir özür metni yayımlayarak, ÇKK m.3’ün değiştirilmesi için aktif lobi yaparak ve

yerine "**Sosyal Hizmet Uzmanları için SİR Hazırlama Rehberi**" hazırlayarak örtülebilir. Örtmezse, tarih onu bu kara lekeyle birlikte anacaktır.

Peki ,Lekenin Silinmesi Mümkün mü?

Diğer taraftan zehirli bir ağaç bile, eğer istenirse kökleri temizlenirse, eğer toprağı değiştirilirse, eğer ona iyi bakılırsa, bir gün meyve verebilir. Belki de o meyve zehirli değildir. Belki de sistem değiştiğinde, hukukçular sosyal hizmet uzmanlarıyla, sosyal çalışmacılarla el ele verdiğiğinde, SİR yeniden bir teşhis aracına dönüştüğünde, giyotin cellatları bıçaklarını bıraktığında, **adalet ağacının meyveleri tatlı ve iyileştirici olabilir.**

Bu açıdan UNICEF'in eğitim kitabı, bu köklerin en görünür, en kurumsal, en üzüntü verici örneklerinden biridir. Onun dönüşmesi, sistemin dönüşmesinin ön koşuludur.

UNICEF Türkiye, **derhal "Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı"**nı geri çekmeli, bu kitabın yerine "**Sosyal Hizmet Uzmanları için SİR Hazırlama Rehberi**" hazırlamalı ve bu rehberde açıkça belirtmelidir: "SİR, yalnızca sosyal hizmet eğitimi almış, çocuk adaleti konusunda özel eğitim görmüş sosyal hizmet uzmanları tarafından düzenlenir. ÇKK m.3'teki mevcut tanım uluslararası sözleşmelere aykırıdır; değiştirilmesi için Türk hükümetine baskı yapılmaktadır.

UNICEF Türkiye, yıllardır susarak görmezden geldiği yetki gaspı konusunda **bir kamuoyu raporu** yayımlamalı ve **ÇKK m.3'ün değiştirilmesi için resmi çağrı** yapmalıdır.

Barolar, SHUDER ve diğer STK'lar, UNICEF'in bu çifte standardını ve eğitim kitabının yarattığı zararı **uluslararası platformlara** taşımalı, UNICEF'in kendi sözleşmeleriyle gelişen bu tutumunu eleştirmelidir.

Artık bu kitap, hiçbir eğitimde kullanılmamalıdır. Kullanılmaya devam edildiği her an, bir çocuk daha zehirli meyveyi yemekte, bir cellat daha yetişmekte, bir karar lekesi daha derinleşmektedir.

Çocuk hakları içinde bir karar lekesi olarak bu kitap, ya tamamen silinecek ya da tarih, UNICEF'i bu lekeyle birlikte anacaktır.

Adalet adına üzüntü verici bu örnek ele elindiğinde işte, ender insancıl hukukçu Yücel'in "gerçekçi ve insancıl yaklaşım"ının özü budur: **Adalet, kâğıt üzerindeki soyut kurallarla değil, somut insanın deneyimiyle sınılanır.** Eğer o deneyim zehirliyse, ağaç zehirlidir. Eğer o deneyim iyileştiriciyse, ağaç sağlıklıdır. Adaleti sadece hukukçulara emanet etmek, ağacın bakımını sadece bir bahçivana bırakmak gibidir. Oysa bir ağacın sağlıklı olması için toprak bilimciye, böcek uzmanına, su kaynakları mühendisine de ihtiyaç vardır. Çocuk adaletinin sağlıklı olması için de sosyal hizmet uzmanına/sosyal çalışmacıya , psikoloğa, sosyoloğa, çocuk gelişimciye, eğitimciye ihtiyaç vardır.

Bu nedenle, adalet adına ve hukuk eli ile cellatları yaratan,üreten şey(ler), hukukçuların tek başına iktidarı değil; **diğer disiplinleri dışlayan, onların araçlarını yok sayan, yetki gaspını normalleştiren sistemin kendisidir.** Zehirli ağacın meyvesinin zehirli olması kader değildir. Değişim mümkündür. Ama değişim için önce ağacın zehirli olduğunu kabul etmek, sonra da onu iyileştirmek için harekete geçmek gerekir.

Adaleti,çocukları ve insanlığı görmek ve anlamak için emek ve çaba ise önceliktir.Günümüz içinde bir dönüm noktası olup nasıl bir adalet bakmanın sınav günüdür. 20 yıldan beri çocuk ve gençlere yönelik süre gelen araçsallaşma ve cellatlaşma ile adaletin örselenmesinin engellenmesi için bir görev olan TBMM Araştırma Komisyonu'nun ve tüm paydaşların, Yücel'in yıllar önce işaret ettiği bu sorunları artık görmesi ve "sayılar yerine hukuk ve adalet bakışı"nı yeniden inşa etmesi gerekmektedir.

Ayrıca adalet yönetimi riskleri birlikte içerir. Öngörülülükle birlikte tanı ve teşhis arasında sosyal teşhis öncelik olup teddir ve uygulamalar aynı zamanda insana bakmak ve görmek içinde önceliklidir. Bunun için uzmanlık ve bilimselliği gerektirmektedir. Yönetimsel beceri de buna bağlıdır.Bilgi eksikliği ile bu yöndeki eksiklilik sadece korku üretmeye yardım eder. Cezaların artması bir çözüm olabilmektedir.Ancak çaresizliğin de ilanıdır. Doğru bilgi ve gerçeklik bunun için öncelik olup çocukları sevmek ise kurallara dayalı koruma için saygıyı da öncelik yapmaktadır. Aksi halde, ne kadar cezaevi inşa edilirse edilsin, ne kadar tutuklama kararı verilirse verilsin, ne kadar "katalog suç" listesi genişletilirse genişletilsin, **adalet tecelli etmeyecek, ya çocukların gelecekleri karartılacak ,ya da çocuklar canlı ve cansız bir şekilde ölmeye devam edecektir.**

Ve unutmayalım ki, Yücel'in dediği gibi: Adaleti koruyacak bir hukuk eğitimi verilmediğinde, adaletin de koruyamayacağı bilinmeli ve bunun sorumluluğun da akademisyenler dahil omuzlarında olacağı bilinmelidir şeklinde açıklanması aynı zamanda söz konusu eğitimlerin değerlendirmesi içinde bir değerlendirme noktasıdır.

Pasif Avukatlığın Aşılması İçin Geliştirilen Öneriler

Barolar, ÇKK m. 44'ü ihlal eden kamu görevlileri hakkında TCK m. 257, 278, 279,280 'e dayalı disiplin soruşturmaları ve suç duyuruları başlatmalıdır.

Yetki gaspına (TCK m. 262) karşı her somut davada itiraz edilmeli, yetkisiz SİR düzenleyenler ve dikkat etmeyenler hakkında suç duyurusunda bulunulmalıdır.

2006 yönetmeliğinin Anayasa m. 124'e aykırı hükümleri (özellikle hekim raporu zorunluluğu) için Danıştay'da iptal davası açılmalıdır.

ÇKK m. 3'teki "sosyal çalışma görevlisi" tanımı, yasa değişikliği ile sadece sosyal hizmet uzmanlarını/sosyal çalışmacıları kapsayacak şekilde daraltılmalıdır.Adalet yönetiminde ki "Adli destek görevlisi" ve/ya adli görüşmeciler için de geçerlidir. Bu aykırılığın tüm yapılan işlemlerde somut bir şekilde yansıtılarak, gerektiğinde Anayasa Mahkemesi ve AİHM'e kadar götürülmesi sağlanmalıdır.

AB ve UNICEF, destekledikleri projelerin bu yapısal sorunlara müdahale edip etmediğini denetlemeli, sadece "farkındalık" ile yetinen projelere fon vermemelidir.

TBMM Araştırma Komisyonu, ÇKK m. 6, m. 44 ve ilgili TCK maddelerinin uygulanmamasının nedenlerini ve sonuçlarını tüm boyutlarıyla araştırmalıdır.

Aksi halde, "**yeniden düşünmek**" başlıklı kongreler, mevcut adaletsizliğin yeniden üretildiği sahneler olmaktan öteye gidemeyecektir. İronik bir paradoksu üreterek sorunun parçası olmaya devam eder. Halbuki **TCK m. 4** gereği, kanunun bilinmemesi mazeret sayılmadığı gibi, bu kongredeki pasifliğin de **bilinçli tercih** olduğu unutulmamalıdır. **Yücel'in dediği gibi**: "Adaleti koruyacak bir hukuk eğitimi veremediğimizde, adaletin de bizi koruyamayacağı bilinmeli ve bunun sorumluluğunun da biz akademisyenlerin omuzlarında olacağı bilinmelidir." Bu sorumluluk, **baroların, avukatların, uluslararası kurumların ve TBMM'nin omuzlarındadır.**

Ayrıca bu proje, AB vergi verenlerin beklentisini karşılamış mıdır? Türkiye ki çocukların bu ülkelerdeki benzer uygulamala yaklaşılmıdır ?

Ancak aşağıdaki gözlemler, bu soruya **olumsuz** yanıt verilmesine neden olmaktadır:

- Proje, Türkiye'deki temel yapısal sorunları (yetki gaspı, hekim raporu zorunluluğu, bildirim yükümlülüğünün ihlali, sosyal hizmetin dışlanması) ne çözmüş ne de bu sorunları AB kurumlarına doğru bir şekilde aktarabilmiştir.
- Proje kapsamında düzenlenen uluslararası kongrede, Common Law sisteminden gelen konuşmacılar aracılığıyla Türkiye'deki mevcut durumun **eksik ve yanıltıcı bir resmi** çizilmiş, sistem farklılıkları gizlenmiştir.
- Proje, **somut hiçbir hukuki veya idari çıktı** (içtihat başvurusu, yönetmelik iptali için dava, pilot çalışma, yasa değişikliği teklifi) üretmemiştir. **3,2 milyon Avro**, lüks bir otelde düzenlenen bir "iyi niyet gösterisi"ne harcanmıştır.

Dolayısıyla, bu proje **ne Türkiye'deki çocuklara ne de AB'deki vergi verenlere** karşı yükümlülüklerini yerine getirmiştir. AB kurumlarının, bu tür projelerin denetimini artırması, bağımsız değerlendirmeler yapması ve sonuç

üretmeyen projelere fon vermeyi durdurması gerekmektedir. Vergi verenlerin haklı beklentisi, çocuk adaletinde somut iyileştirmeler ve doğru bilgi akışıdır; **lüks kongre otelleri ve pasif avukatlık değildir. 10.05.2026**

SHU Nihat Tarımeri

Zürih Gençlik Savcılığı (Eski) Sosyal Çalışmacı ,Sosyal Hizmet Uzmanı

Çocuk Koruma Türkiye (Koordinatör)

NOT:

1 Sosyal çalışmacılar ile ilgili insan hakları dahil korumaya yönelik **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1991(16) ve 2001 (1), 2010 ve 2011 (12) kararları** bağlamında ele alınmıştır.

2.Not : <https://www.cocukkorumaturkiye.com/> da yer alan bilgiler ile derlenmiştir."Çocuk Koruma (ma) Kanunu" kitapları ve bu yönde yer alan yazıların bütünsellikle ele alınması içindir.

3. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/sosyal-%C3%A7ali%C5%9Fma-g%C3%B6revlileri-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabi-kas%C4%B1m-2013>

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/aday-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-e%C4%9Fitimi-e%C4%9Fitici-el-kitab%C4%B1-2014>

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/hakim-ve-cumhuriyet-savc%C4%B1lar%C4%B1-i%C3%A7in-%C3%A7ocuk-adalet-sistemi-el-kitab%C4%B1-2014>

<https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/hukuk%C3%A7ular-i%C3%A7in-e%C4%9Fitim-kitabi-kas%C4%B1m-2013>